

№ 179/01.08.2024г.

СО РАЙОН СРЕДЕЦ Аета 6
тел. 029484317 София 1000
www.sredec-sofia.org
№ към РСЦ24 ВК08 1384 [41
от 01.08.2024 [28.06.2024]

ДО
Г-Н ТРАЙЧО ТРАЙКОВ
КМЕТ НА РАЙОН „СРЕДЕЦ“ - СО

СТАНОВИЩЕ НА СЪЮЗА НА БЪЛГАРСКИТЕ ХУДОЖНИЦИ

ОТНОСНО ПРЕДСТАВЕНАТА ЗА ОБЩЕСТВЕНО ОБСЪЖДАНЕ НА 23.07.2024 г.
ВИЗА ЗА ПРЕДВАРИТЕЛНИ (ПРЕДИНВЕСТИЦИОННИ) И ОБЕМНО-УСТРОЙСТВЕНИ
ПРОУЧВАНИЯ ЗА ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ПАМЕТНИК НА "ГЕРОЯ-ГРАНИЧАР" В ГРАДИНА "СВЕТИ
КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ"

Уважаеми г-н Трайков,

На първо място, бихме искали да Ви информираме, че за да получим коректна и подробна информация за предварителните инвестиционни и обемно-устройствени проучвания за изграждане на Паметник на "ГЕРОЯ-ГРАНИЧАР" в градината „Св. Климент Охридски“, на обсъждането в качеството на експерт бе изпратен като наш представител Радослав Симеонов, скулптор, член Управителния съвет на СБХ. След това на заседание на Изпълнителното бюро на СБХ в присъствието на експерти в областта на монументалното изкуство бяха обстойно обсъдени и анализирани представената виза и идеен проект, предложението за мястото, мотивацията и аргументите на авторския колектив и инициативния комитет.

В резултат стигнахме до няколко съществени извода.

Мястото, определено за паметник на "ГЕРОЯ-ГРАНИЧАР," е в периферията на градината „Св. Климент Охридски“. До него, в непосредствена близост, са разположени Паметникът на летеца и Паметник и мемориална плоча на загиналите във войните летци и парашутисти. В другия край на градината се намира Паметникът на спасението (Прегръдката), в памет на спасените български евреи. Така се оформя едно пространство, наситено с пластични обекти като почит към загиналите герои и невинни жертви.

Заклучена между сградите на Софийския университет, Народното събрание и Националната художествена академия, градината в градоустройствено отношение се явява неделимо духовно пространство със специфична смислова натовареност. Това емблематично за София място е доминирано от фигурата на св. Климент Охридски, просветител, книжовник и духовен водач. Ситуирането на неговия паметник на това място е неразривно свързано с ограждащата го тематична рамка от околните държавни сгради. Привнасянето и смесването с други символи накърняват силата и целостта на внушението, внасят недобър шум и смислово, и стилово в така оформената единна публична среда.

Следва да се отбележи, че Паметникът на българския летец е с най-старо присъствие. Неговото символно съдържание и послание надхвърлят първичния повод за създаването му. Фигурата на авиатора изразява не само почитта към героите, но и дръзновение, непоколебимост и порив към извисяване. Когато е реализиран (1941) авиацията представлява върха на обществения прогрес, човешките умения, държавната модерност и мощ. В този смисъл паметникът се родее с паметника на свети Климент Охридски като символ и на стремежа на българския народ към възход, на неговия градивен дух и непоколебима воля, а не само като символ на героичен подвиг и саможертва.

Може ли същият, приобщаващ се към мястото критерий да се приложи към обсъждания проект, така че, макар и компромисно, той да се включи в средата, и то при явната стилова дисхармония?!

Не е възможно да се съхрани основният контекст, изпълващ пространството на градината, и няма никакво оправдание за продължаващото ѝ насищане с пластичните носители с нови значения.

Съществен проблем е и предложеното за новия паметник място. То е в непосредствено съседство до основна алея, водеща директно към центъра на градината и Софийския университет, натоварена с постоянен пешеходен трафик. Монументът ще е първият визуално и смислово значим, незаобиколим откъм внушение обект в зоната на преминаване. От другата страна на алеята пък е Паметникът на авиатора, а в непосредствена близост до него са разположени Паметникът на загиналите летци и мемориалът в памет на загиналите парашутисти. Така подредени, самите те образуват група с видимо, отчетливо присъствие, на която паметникът на "ГЕРОЯ-ГРАНИЧАР" се явява формален контрапункт. Търсенето на паметника предимно в хоризонтала не го хармонизира в нужната степен с вече съществуващата среда, а долепянето му до алеята го приобщава едва ли не като част от нея и увеличава ангажиращото му присъствие. Същевременно при преминаването по другия натоварен маршрут, югозападният изход на подлеза при СУ и в посока Народно събрание, предложеният монумент се вижда зад тази

група с вертикалните си елементи, колкото и ниски да са те. Така се нарушава зеленият фон и се смесват различни послания.

Азбучна истина е, че за добрия монумент в най-голяма степен е важна средата, че освен композиционното решение и естетическите качества важни са неговото ситуиране и синтезът с околната среда, така че трите неща да работят в нужното задължително единство. Само тогава имаме достатъчно добро произведение, което да бъде прието от гражданите и да постига търсения резултат, на който всички ние бихме се радвали.

За съжаление, виждаме, че поради гореизброените причини, предложението на това място да бъде издигнат монументът не е удачно. Не работи за добрата градска среда, предизвиква още по-голямо натрупване на символи, визуален шум и нарушаване на смисловия баланс на конкретното място. В добрите практики на европейските столици не се вписва струпването на паметници в центъра на града. Преклонението и признателността към значимите исторически личности, на знайните и незнайни герои в българската история и строителите на съвременна България не се определят от факта, че за техните паметници не е отредено централно място, напротив – навсякъде в София следва да има пространства, които да ни напомнят да отдадем своята почит към предците ни, към техния идеализъм, героизъм, патриотизъм и визионерство.

Мнението на ръководството на СБХ като професионална организация, свързана с въпросите за създаване на монументални произведения в публична среда, е, че трябва да се намери друго, по-подходящо място за Паметник на ГЕРОЯ ГРАНИЧАР.

С уважение,

Председател на СБХ:

/Любен Генов/